

Asia: VN/21185/2020

Lausuntopyyntö työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Missä asiaryhmässä hallintosoittelulla voisi olla tarvetta ja käyttöalaa?

Hallintoprosessissa käsiteltävät yksittäiset asiaryhmät voivat toimia korkeintaan esimerkkeinä arvioitaessa sovittelun mahdollisuutta hallintoasioissa. Asiaryhmiä on paljon ja asian soveltuminen sovitteluun voi vaihdella asiaryhmän sisälläkin yksittäisen asian erityispiirteet ja asianosaisasetelma huomioiden. Mahdollisen sovittelua koskevan sääntelyn tulisikin olla joustavaa ja jättää tuomioistuimen kokoonpanolle harkintavaltaa sen suhteen, sopiiko yksittäinen asia sovitteluun. Tuomioistuinvirasto ei ota kantaa siihen, missä asiaryhmissä hallintosoittelulle voisi olla käyttöalaa ja mihin se ei ehdottomasti sovellu.

2. Mihin asiaryhmään hallintosoittelu ei ehdottomasti sovellu?

Ks. edellinen vastaus.

3. Tulisiko hallintoasioiden sovittelua kehittää viranomaisessa esimerkiksi oikaisuvaatimusvaiheessa hallintolainkäytön vaihtoehtona vai hallintotuomioistuimessa?

Tuomioistuinvirasto katsoo, että sovinnon edistäminen hallintoasioiden käsittelyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on kannatettavaa, jotta hallintotuomioistuihin valikoituisi vain niitä asioita, joissa tuomioistuimen ratkaisu on aidosti tarpeen. Tämä olisi perusteltua resurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja hallintotuomioistuinten toiminnan tehostamisen kannalta. On kuitenkin huomattava, että oikaisumenettely ei ole käytössä kaikissa hallintoprosessin asiaryhmissä, joten sovittelun edistäminen oikaisumenettelyssä ei ole kaikissa asioissa tämän vuoksi mahdollista. Riippumatta siitä, onko oikaisumenettely käytössä vai ei, viranomaisen tulisi kuitenkin pyrkiä edistämään sovinnollisuutta. Tuomioistuinvirasto toteaa vielä, että työryhmä on asiantuntevasti tunnistanut useita hallintoprosessuaaliseen sovitteluun liittyviä esteitä ja varaumia. Vastaavia esteitä ja varaumia ei välttämättä liittyisi tuomioistuinvaihetta edeltävässä oikaisuvaiheessa tapahtuvaan sovitteluun, mikä sekin puoltaa sovittelun keskittämistä mahdollisimman aikaiseen menettelyvaiheeseen.

4. Jos sovittelu toteutettaisiin osana hallintoprosessia, olisiko luontevampi toteuttamistapa varsinainen sovittelu osana hallintoprosessia vai osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen?

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan toteuttamistapojen tarkempi arviointi on vielä tässä vaiheessa vaikeaa. Vaihtoehtojen selvittäminen edelleen on kuitenkin kannatettavaa.

5. Olisiko hallintoprosessilakiin aiheellista lisätä säännös tuomioistuimen tavoitteesta tai velvollisuudesta sovinnollisuuden edistämiseen prosessin aikana?

Tuomioistuinvirasto kannattaa sovinnollisuuden edistämistä koskevan säännöksen lisäämistä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Vaikka hallintoprosessilain esitöissä sovinnollisuuden edistäminen on mainittu suullisen valmistelun yhteydessä (HE 29/2018, s. 113), työryhmän mukaan tuomarit suhtautuvat kuitenkin usein käytännön ratkaisutoiminnassa varovaisesti sovinnollisuuden edistämiseen. Tuomioistuinvirasto kiinnittää työryhmän tavoin huomiota siihen, että sovinnollisuuden edistäminen voi olla hallintoprosessissa korkeintaan tuomarin työtä ohjaava periaate, ei velvoite (vrt OK 5:26). Lisäksi sovinnollisuuden edistäminen ja varsinainen sovittelu on käsitteinä erotettava toisistaan. On myös syytä huomata, että vastaava säännös sovinnollisuuden edistämisestä olisi syytä lisätä myös viranomaisvaiheen menettelyä sääntelevään hallintolakiin.

6. Muuta huomioitavaa?

Tuomioistuinvirasto katsoo, että asian jatkovalmistelussa olisi syytä tehdä oikeusvertailua. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää niihin eurooppalaisiin maihin, joissa sovittelua jo tehdään hallintoasioissa. Oikeusvertailussa tulisi keskittyä työryhmänkin työssä avoimiksi jääneisiin kysymyksiin hallintoasioiden sovittelun toteutuksesta: sovinnollisuuden edistäminen vai varsinainen sovittelu, ajoittuminen viranomais- vai tuomioistuinvaiheeseen, osapuolten ja/tai sovittelijan saavuttaman sovinnon vahvistaminen, asiaryhmät jne. Lisäksi oikeusvertailussa voitaisiin myös ottaa jossain määrin huomioon ne maat, joissa hallintoasioiden sovittelua ei ole pidetty lainkaan mahdollisena. Vertailevien näkökulmien avulla voitaisiin valottaa vielä sitä, miten etenkin eri EU-maissa on nähty hallintoasioiden sovittelun esteet ja varaukset sekä toisaalta sovittelun mahdollisuudet ja sitä puoltavat tekijät.

Jaakkola Riku
Tuomioistuinvirasto

Nieminen-Finne Hanna
Tuomioistuinvirasto